

Twórcze rozwiązywanie problemów

Coraz częściej widoczne jest zainteresowanie psychologów oraz pedagogów zjawiskiem twórczości, która ujawnia się w czynnym stosunku człowieka do rzeczywistości, realizacji codziennych zadań, rozwiązywaniu praktycznych problemów (*Strzalecki, 1969; Uchnast, 1994*). Większość badaczy jest zdania, że słowo „twórczy” nie dotyczy specjalnych uzdolnień czy talentów, lecz jest podstawową właściwością człowieka. Twórczy może być każdy w różnych dziedzinach (*Albert, 1990*). Twórczość zatem jest cechą indywidualną, procesem psychicznym, wyposażeniem intelektualnym określonej jednostki. Możemy także nazywać jednostką twórczą kogoś, kto nie wymyślił, nie namalował nie napisał niczego nowego, wówczas twórczość dotyczy cechy ukrytej, która świadczy o możliwościach tej osoby (*Nęcka, 2003*).

Jednostka twórcza potrafi dostrzegać rozbieżności między potrzebami a możliwościami ich zaspokajania oraz organizować działanie poprzez wprowadzanie znaczących zmian w środowisku zewnętrznym i swoim zachowaniu (*Strzalecki, 1969*). Twórczy potencjał jednostki wyraża się poprzez jej zainteresowania, preferencje, styl działania oraz stosunek do rzeczywistości. Poziom twórczości jest ostatnio ważnym kryterium decydującym o przydatności do wykonywania wielu zawodów. Obecnie większość badaczy przychyliła się do stanowiska, że twórczość jest zjawiskiem wielowymiarowym. Popek (*2003*) jest zdania, że w działalności twórczej uczestniczy cała osobowość, a nie poszczególne właściwości psychiczne. Zgodnie z powyższym twórczość jest rozumiana jako ogół właściwości psychicznych, które prowadzą do powstania twórczej idei, albo są składnikami twórczych zachowań. Może być procesem lub wytworem, ale może być także analizowana w odniesieniu do cech osobowości jednostki lub warunków wpływających na proces twórczy (*Strzalecki, 1969*).

Motywacja do wszelkiego rodzaju aktywności twórczej i dążenie do oryginalności zależne jest od procesów poznawczych, emocjonalnych i właściwości osobowościowych jednostki. Jednakowo ważną rolę w stymulowaniu twórczych zachowań odgrywa środowisko, a zatem rodzina, szkoła, grupy rówieśnicze. Poprzez odpowiednie oddziaływania

wychowawcze można kształtować potencjał twórczy jednostki. Dziecko, które dorasta w atmosferze zrozumienia, miłości, ciepła oraz wsparcia emocjonalnego ma większe szanse na podejmowanie w przyszłości działań o charakterze twórczym. Łatwiej uczy się otwartości na nowe doświadczenia i sytuacje, fascynują go niezwykle oraz ciekawe i oryginalne elementy rzeczywistości. „Działalność twórcza, podobnie jak inne formy ludzkiej aktywności przebiega zawsze w określonych warunkach, w określonym kontekście, w określonym środowisku” (Schulc, 1990, s.329). Młody człowiek rozwija się najlepiej poprzez własną aktywność, która sama w sobie jest działaniem twórczym jeśli jest wolna od narzucanych reguł i podsuwanych rozwiązań. Nauczyciel jednak powinien inspirować, zachęcać i stwarzać warunki do rozwoju, dzięki temu młody człowiek staje się współtwórcą procesu kształcenia. Istotne znaczenie ma w tym wypadku również pomysłowość, oryginalność oraz innowacyjność nauczyciela. Wprowadzanie zmian i urozmaicanie to czynniki rozbudzające i motywujące do pracy twórcze. Każde dziecko posiada pewien określony potencjał twórczy, a odpowiednia pomoc wychowawcza może sprzyjać wydobyciu pewnych umiejętności oraz uświadomieniu sobie ich przez młodych ludzi. Techniki rozwoju i stymulowania twórczości, którym przyświeca cel pedagogiczny polegają na stymulowaniu i rozwijaniu twórczych zdolności, jednostek. Jednostka staje się w tym wypadku narzędziem, a nie celem oddziaływań. Nęcka posługuje się w tym wypadku pojęciem *trening twórczości*, co oznacza wprawę. „Jest to swoista gimnastyka umysłowa” (Nęcka, 2003, s.204).

Przedmiotem oddziaływania treningu twórczości w tym przypadku są zdolności poznawcze, motywacja, przezwycięzanie barier, umiejętności społeczne. W ten sposób zatem dzielą się techniki wykorzystywane podczas spotkań.

- ✚ **Ćwiczenie zdolności intelektualnych** – rozwojowi podlegają takie zdolności jak:
 - a. abstrahowanie(umiejętność klasyfikowania elementów w sposób zaskakujący i nietypowy lecz sensowny);
 - b. dokonywanie skojarzeń, pomiędzy przypadkowymi sytuacjami lub pojęciami;
 - c. rozumowanie indukcyjne (analogie): wyciąganie wniosków z niekompletnego zbioru przesłanek i dedukcyjne, gdzie wniosek jest w zasadzie pewny
 - d. metaforyzowanie, ułatwiające przekazanie trudnych, w szczególności specjalistycznych określeń
 - e. transformowanie- zmiana symboliczna określonego obiektu w inny obiekt

✦ **przewycięzanie przeszkód**

Ponadto podczas treningu twórczości uczestnicy ćwiczą sprawności związane z umiejętnością przewycięzania barier w twórczym myśleniu. Chodzi tutaj przede wszystkim o pozbycie się sztywnych stereotypów, nastawień oraz lęku przed nowymi i niekonwencjonalnymi pomysłami.

✦ **motywacja**

Niezwykle istotnym elementem treningu są techniki rozbudzające motywację do podejmowania działań twórczych. Proponuje się w tym wypadku porzucenie istniejących rozwiązań i podążanie za czymś nowym. Wzbudza się również *motywację samoistną* poprzez skłonienie uczestnika do podania powodów, dla których zajmowanie się problemami same w sobie jest ciekawe. W ten sposób można nauczyć się sterowania własną motywacją w momencie, kiedy się tylko pojawia.

✦ **umiejętności społeczne**

Podczas treningu nie można pominąć tych umiejętności, które są niezbędne do wzajemnej współpracy poszczególnych członków grupy. Dlatego trenuje się takie sprawności jak, współdziałanie, porozumiewanie się, klimat grupowy. Bardzo ważnym elementem jest nauczanie osób uczestniczących w treningu konstruktywnej krytyki, doceniania i akceptowania pomysłów kolegów, prezentowania własnych rozwiązań na forum grupy

Celem treningu twórczości jest rozwój i kształtowanie poszczególnych umiejętności, a nie dążenie do rozwiązania problemu (*Nęcka, 1998; 2003*).

Istotną rolę w rozbudzaniu potencjału twórczego dzieci odgrywają nauczyciele. Poza wiedzą i umiejętnościami istotne znaczenie ma w tym wypadku zaangażowanie oraz otwartość na nowe i niekonwencjonalne pomysły. Nauczyciel zatem sam powinien być osobą twórczą. Służą temu treningi twórczego myślenia dla nauczycieli. Najistotniejsze w tym względzie jest kształtowanie umiejętności tworzenia nowych i niekonwencjonalnych pomysłów, a zatem rozwijanie kreatywności wśród nauczycieli. Twórczy nauczyciel łatwiej zauważa przejawy twórczości u uczniów, potrafi je doceniać i nagradzać. Pamiętajmy również, że nauczyciel jest autorytetem i wzorem do naśladowania, gdy sam jest kreatywny kształtuje kreatywne jednostki (*Nęcka, 2003*).

BIBLIOGRAFIA:

Albert, R., S. (1990). Identity, experiences, and career choice among the exceptionally gifted and talented, (In) M. A. Runco, R. S. Albert (Ed) *Theories of Creativity*, 13-34. Newbury Park 1990, Ca: Sage.

Nęcka, E. (1998). *Trening twórczości*. Kraków: Oficyna Wydawnicza IMPULS.

Nęcka, E. (2003). *Psychologia twórczości*. Gdańsk: GWP.

Popek, S. (2003). *Człowiek jako jednostka twórcza*. Lublin: UMCS.

Szulc, R. (1990). *Twórczość- społeczne aspekty zjawiska*. Warszawa: PWN.

Strzałecki, A. (1969). *Wybrane zagadnienia psychologii twórczości*. Warszawa: PWN.

Uchnast, Z. (1994). Kierunki badań w psychologii twórczości , s. 11-26 (w:) *Wykłady z psychologii KUL*. Lublin: RW KUL.